

ŘADOVÉ ČÍSLOVKY

1. prime	4. quarte	7. septime	10. decime
2. secunde	5. quinte	8. octave	11. dece-prime
3. tertie	6. sexte	9. none	20. vintesimo

Zlomky: $3/8 = \text{tres octavos}$, $2/5 = \text{duo quintos}$, $1\% = \text{un pro cento}$

Datumy: **hodie es le vinti-un de agosto** = dnes je 21. srpna. "první" může být jen také "le prime": **le prime de maio es un die feriate** = první máj je svátek

SLOVOSLED A PŘÍZVUK

Běžný slovosled je tvořen: podmět - sloveso - přímý předmět: **un autor scribe libros** = spisovatel píše knihy. Negace stojí před slovesem: **io non mangia plus** = více nejím

Osobní zájmena jako přímý předmět předcházejí slovesu, když nejsou v 1. pádě: ty vidíš našeho přítele = **tu vide nostre amico**, ty jí vidíš = **tu la vide**, **heri illa non me salutava** = včera mne nepozdravila

V tázací větě (bez úvodního *esque*) je sloveso před podmětem a předmětem jako v češtině: **vide tu nostre amica?** = vidíš naší přítelkyni? **quando arriva le autobus?** = kdy přijíždí autobus?

Spojky (např. **e**, **ma**, **proque**, **ben que** = a, ale, proto, ačkoli) vážou věty dohromady.

Otázka se tvoří podobně jako v češtině: vyšší melodií na konci věty.

Interlingva používá latinskou abecedu: 26 znaků bez přízvuků, s výjimkou několika převzatých slov. Přízvuk se klade na samohlásku před poslední souhláskou; v množném čísle se nemění a vyslovuje se důrazně, ale nikoliv dlouze. Přízvuk se označuje podtržením, pokud by nebyl zcela jasný.

© 2017 Interlingva CZ

www.interlingva.cz

www.interlingua.com

GRAMATIKA INTERLINGVY

Rychlý přehled celé gramatiky jednoho z nejuniverzálnějších jazyků

Interlingva CZ 2017

Union Tchec pro Interlingua 2017

ČLENY

un neurčitý člen, vždy stejná forma

un libro kniha (nějaká); **un femina** = žena, **un infante** = dítě.

le určitý člen, jako v angličtině "the", stejný pro všechny rody: kniha, dítě, dům, = **le libro**, **le infante**, **le casa**. Nemění se ani v množném čísle: **le libros** = knihy, **le infantes** = děti, **le casas** = domy

PODSTATNÁ JMÉNA

-s/-es koncovka pro množné číslo

-s používá se po samohlásce: **un auto**, **multe autos** = auto, mnoho aut

-es používá se po souhlásce: **un nation** = národ, **le Naciones Unite** = Spojené národy (OSN)

PŘÍDAVNÁ JMÉNA

Přídavná jména se neohýbají podle rodu nebo čísla: **un bon libro** = dobrá kniha, **bon libros** = dobré knihy; **un femina intelligente** = inteligentní žena, **feminas inteligente** = inteligentní ženy. Přídavná jména jsou obvykle za podstatným jménem. Krátká a často používaná přídavná jména mohou stát před podstatným jménem.

PŘÍSLOVCE

-mente přípona příslovce advozená z př. jm. : **un auto rapide** = rychlé auto, **le auto va rapidamente** = auto jede rychle

Z přídavných jmen, která končí na **-ic**, se tvoří příslovce pomocí **-amente**: **practic - practicamente**, **energic - energicamente**, **specific - specificamente**

• Existuje několik krátkých příslovčí, končících na **-o**: **poco** = málo, **multo** = hodně, **solo** = pouze, ale pozor: **ben** = dobře, **mal** = špatně

• Častá příslovce (času, prostoru, atd.): **hodie** = dnes, **deman** = zítra, **tosto** = brzy, **ora** = teď, **ci** = tady, **foras** = vně, **forsan** = snad

STUPŇOVÁNÍ PŘÍDAVNÝCH JMEN A PŘÍSLOVČÍ

Plus = více, **le plus** = nejvíce (tvoří II. a III. stupeň př. jm. a příslovčí): **grande** = velký, **plus grande** = větší, **le plus grande** = největší, **rapide** = rychlý, **plus rapide** = rychlejší, **le plus rapide** = nejrychlejší, **un avion vola plus rapidement que un ave** = letadlo letí rychleji než pták

Podobně jako v angličtině, němčině či francouzštině se tvoří čas předpřítomný, a předminulý s pomocným slovesem **haber** (**ha** = má, **haveva** = měl) + příčestí minulé: **le rege ha (haveva) parlate** = král (předtím) mluvil

Trpný rod se tvoří slovesem **esser** + příčestí minulé: **le libro es vendite** = kniha je prodávána (nebo: se prodává), **le libro esseva vendite** = kniha byla prodávána, **le libro ha essite vendite** = kniha byla prodána

Sia je speciální konjunktivní forma, a může být také použita v imperativu: **sia felice!** = buďte šťastni!

ČÍSLOVKY

0 zero	12 dece-duo	199 cento novanta-novem
1 un	20 vinti	
2 duo	21 vinti-un	200 duo centos
3 tres	30 trenta	1000 mille
4 quatro	40 quaranta	1963 mille novem
5 cinque	50 cinquanta	centos sexanta-tres
6 sex	60 sexanta	2001 duo milles e un
7 septe	70 septanta	8347 octo milles tres centos
8 octo	80 octanta	quaranta novem
9 novem	86 octanta-sex	1000000 un million
10 dece	90 novanta	
11 dece-un	100 cento	

10.987.654.321 **dece milliardos novem centos octanta-septe millones sex centos cinquanta-quatro milles tres centos vinti-un**

Desetina čísla: 34,79 **trenta-quatro comma septanta-novem**

Počítání: $3 \cdot 2 + 4 = 10$ **tres vices duo plus quatro es dece**

$12/4 = 3$ **dece-duo dividite per quatro es tres**

Čas: **il es octo (horas) minus un quarto** = je tři čtvrtě na osm; **il es vinti horas e decem** = je 20:10 (osm deset); **il es venite un hora e medie** = přišel v půl druhé (= v jednu a polovinu)

ZÁJMENA VZTAŽNÁ

qui [ki] který / která / které / co (jako podmět, nebo lidí, kdož):
le damas qui canta es famose = dámy, které zpívají jsou známé

que [ke] který / která / které / co (všechny ostatní případy):
le libro que io lege es bon = kniha, kterou čtu, je dobrá
le senior que tu videva mangia ora = pán, kterého jsi viděl, teď jí
le machina con que ille labora es german = stroj, se kterým (on) pracuje, je německý

le qual (jednotné číslo) ten který, jako to, co
le casa vetere, le qual esseva renovate, es micre = starý dům, který byl rekonstruován, je malý

le quales (množné číslo) které, jaké
le paisas, in le quales on desira usar le Interlingua, debe aprender lo = země, ve kterých chtějí používat interlingvu, se musejí se jí učit

lo que to co, **le patre non sape ancora lo que su filio ha facite** = otec ještě neví, to co jeho syn udělal

cuje jehož: **un anglese, cuje nomine es secrete, parla in le radio** = Angličan, jehož jméno je tajné, mluví v radiu

UKAZOVACÍ ZÁJMENA

Zájmena ukazovací se nikdy neohýbají:

iste = toto, tento, **ille** = ten / tamten . **Vole tu iste tassa o ille?** = Chcete tento šálek nebo tamten?

Mohou stát zcela nezávisle v jednotném nebo množném čísle, pokud jsou použita jako podmět: **interlingua es comprensibile per milliones, sin que istes lo ha studiate** = interlingva je srozumitelná pro miliony, aniž by ji (tyto) studovaly; **ille amava historias - istos esseva parve reportos con photos** = miloval příběhy - (tyto) byly malé zprávy s obrázky

TÁZACÍ ZPŮSOB

esque ("zdaliž") částice pro tvorbu otázky: **esque tu vide mi nove auto?** = vidíš moje nové auto? Otázka může také být tvořena změnou slovosledu jako v mnoha jiných jazycích: **vide tu mi nove auto?**

que? co (o věcech): **que eveni?** = co se děje?

qui? koho, kdo, co (lidé): **qui es la?** = kdo je tam?
de qui es le cavallo? = čí je ten kůň?

qual? jaký: **qual libro vole tu leger? un libro interessante** = jakou knihu chceš číst? nějakou zajímavou knihu.

quando? kdy: **quando arriva le traino?** = kdy přijíždí vlak?

como? jak: **como parla ille?** = jak (on) mluví? **como sta tu?** = jak se máš?

ubi? kde, **ubi habita vos?** = kde bydlíte? **de ubi veni vos?** = odkud jste přicházíte? **a ubi nos va ora?** = kam nyní jdeme?

proque? proč, **proque plora le infante?** = proč pláče to dítě?

proque (bez otazníku) protože, **proque illo es malade** = protože je nemocné

quanto? kolik? (množství): **quanto costa mi camera pro un nocte?** = kolik stojí můj pokoj na jednu noc?

quante? kolik? (číslo) **quante personas vide tu?** = kolik lidí vidíš? **quante tempore dura le film?** = jak dlouho trvá ten film?

SLOVESA

Existují tři typy sloves podle koncovky: **-ar**, **-er** a **-ir**. Osoby nemají při časování žádné koncovky. Časy se tvoří příponami:

-r (infinitiv) **parlar** = mluvit, **vider** = vidět, **audir** = slyšet

- přítomný čas odtržením **-r**, pro všechny osoby stejně: **parla** = mluví, **vide** = vidí, **audi** = slyší

- rozkazovací způsob (odtržením **-r +!**): **parla!** = mluv!, **vide!** = viz!, **audi!** = slyš!

-va minulý čas: **parlava** = mluvil, **videva** = viděl, **audiva** = slyšel

-ra budoucí čas: **parlara** = bude mluvit, **videra** = uvidí, **audira** = uslyší
Budoucí čas může být také tvořen pomocí **vader** (= jít), **io va dormir** = půjdu spát; **nos va continuar deman** = budeme pokračovat zítra

-rea podmiň. způsob: **parlarea** = mluvil by, **viderea** = viděl by, **audirea** = slyšel by; **io comprarea un computador**, **si io haveva moneta**, = koupil bych si počítač, kdybych měl peníze

-te příčestí minulé: **parlate** = mluveno, **vidite** = viděno, **audite** = slyšeno.
U sloves končící na **-er** (např. **vider** = vidět, **vader** = jít, **voler** = chtít) se mění koncovka na **-ite**. (**vidite**, **vadite**, **volite**)

-nte příčestí přítomné (přechodník přítomný): **parlante** = mluvící, **vidente** = vidící, **audiente** = slyšící; **illas cammina sibilante** = (ony) cestují pískající.
U sloves s koncovkou **-ir** se mění **-i-** na **-e-** v přední části přípony **-nte**: **audir** – **audiente** (aby nebylo **-iinte**)

Pro následující pomocná slovesa se používají zjednodušené formy: **esser - es** = být - je, **haber - ha** = mít - má, **vader - va** = jít - jde: **io ha notate que ille non veniva** = zaznamenal jsem, že nepřišel; **ille es tarde proque ille va lentemente** = je pozadu, protože jde pomalu

Stupňování může být tvořeno pomocí (př. jm.) **-isimo** nebo (přísl.) **multo** = velmi, **bellissime** = velmi krásné, **fortissimo** = velmi silně

ZÁJMENA

Osobní zájmeno

Privlastňovací zájmeno

Jako podmět

Jako přemět

io = já

me = mě

mi = moje

tu = ty

te = tě, tobě

tu = tvoje

ille = on

le = ho

su = jeho

illa = ona

la = jí

su = její

illo = ono

lo = to

su = jeho,

on = jeden (ono se)

se = sami

su = jeho, onoho,

nos = my

nos = nás

nostre = náš

vos = vy

vos = Vás/vás

vostre = Váš/váš

illes (mužský /obecně)

les = jim

lor = jejich

illas de (pouze pro ženy)

las = jim

lor = jejich

illos de (pouze střední rod)

los = jim

lor = jejich

K samostatným tvarům **mi**, **tu**, **su**, **lor** se přidávají **-e/-es**: **lor papa e le mie joca al chacos** = jejich otec a můj hraji šachy

se = se (zvrtné zájmeno): **illa se lava** = ona se myje, **on** = ono (neurčitá osoba): **on audi nihil** = nic není slyšet. **il** = jeden (neosobní): **il ha vino** = tam je víno, **il pluve** = prší. Dále: **nihil** = nic, **qualcosa** = cokoliv, **toto** = vše

Zájmeno nelze vynechat po předložkách (např. **a**, **in**, **pro**, **sin**) použitých v předmětu a ve třetí osobě: **veni tu con me?** = půjdeš se mnou? **sin illes** = bez nich